

НАТАЛІЯ ЯКОВЕНКО

доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки

Контактна адреса: 03110 Київ, вул. Солом'янська 16, кв. 41

Тел. дом. (044) 275-38-29; **моб.** 099 114 5976

e-mail n.yakovenko@ukma.edu.ua

Освіта:

1967 - 1963: Львівський університет ім. Івана Франка,
факультет іноземних мов, відділення класичної філології

Наукові ступені, вчені звання:

2003: Професор кафедри історії

1994: Доктор історичних наук. Дисертація „Українська шляхта з кінця 14 до середини 17 ст. (Волинь і Центральна Україна)”, захищена в Інституті історії України НАНУ

1983: Кандидат історичних наук. Дисертація „Палеографія латинського документального письма на Правобережній Україні в другій половині 16 – першій половині 17 ст.”, захищена в Інституті історії України НАНУ

Стажування, наукові гранти:

1999: Грант Міністерства науки і технологій України на виконання проекту „Визначення пріоритетів та шляхів трансформації науки і освіти в контексті європейської інтеграції України” (співвиконавець разом з експертами Міжнародного Центру перспективних досліджень)

1998: Грант Фонду ім. Петра Яцика (Канадський інститут українських студій Університету Альберти) для роботи в архівах і бібліотеках Польщі

1997: Наукова стипендія Фондації Стефана Баторія (Польща) для роботи в архівах і бібліотеках Польщі

1995 - 1993: Грант National Endowment for Democracy (США) для написання нарису давньої історії України

1993 – 1991: Грант Фонду катедр українознавства (Український дослідний інститут Гарвардського університету) для підготовки до видання корпусу регестів Руської метрики (співвиконавець разом з Патріцією Грімстед-Кеннеді, Г.В. Боряком та ін.)

Досвід професійної діяльності:

2019 – 2002: Національний університет „Києво-Могилянська академія”, професор кафедри історії

2012 - 2002: Національний університет „Києво-Могилянська академія”, завідувач кафедри історії

2002 - 1992: Національний університет „Києво-Могилянська академія”, викладач кафедри історії (погодинно)

2002 - 1997: Інститут східноєвропейських досліджень НАНУ, провідний науковий співробітник

1996 - 1993: Інститут східноєвропейських досліджень НАНУ, заступник директора

1996 - 1991: Інститут української археографії та джерелознавства НАНУ, завідувач відділу пам’яток княжої і козацької доби

1991 - 1987: Інститут історії України НАНУ, відділ історії феодалізму, науковий співробітник

1987 - 1981: Київський державний університет ім. Т. Шевченка, кафедра загального мовознавства і класичної філології, старший викладач

1981 - 1970: Центральний державний історичний архів України у м. Києві, відділ давніх актів, старший науковий співробітник

Професійна активність:

2019 - 2014: Член експертної ради Щорічного конкурсу ім. Єжи Ґедройця Посольства Польщі в Україні на кращі праці в галузі польсько-українських студій.

2019 - 2004: Головний редактор та редактор-упорядник наукового щорічника „Київська академія” (НаУКМА)

2019 – 1995: Керівник щотижневого семінару „Проблеми середньовічної та ранньомодерної історії України” для аспірантів та молодих учених (з 1998 р. – при НаУКМА)

2015-2014: Голова преміального комітету Канадського інституту українських студій (Едмонтонський університет) у галузі український студій.

2013 - 2010: Член Ради Міжнародної Асоціації гуманітаріїв

2013 – 1999: Головний редактор рецензійного альманаху „Український гуманітарний огляд” (НаУКМА)

2012 - 2004: Член Спеціалізованої вченої ради НаУКМА по захисту дисертацій з історії

2012 – 1999: Член Наглядової ради Міжнародного Фонду „Відродження”

2010 - 1999: Член колегії грант-консультантів, експертів Програми підтримки гуманітарних досліджень в Україні, Росії і Білорусі, що виконувалась Американською радою наукових товариств (American Council of Learned Societies)

2009 - 2007: Голова комісії з моніторингу шкільних підручників історії України при Українському інституті національної пам’яті

2009: Член колегії МОН з присудження вчених звань професора і доцента

2009- 2008: Голова Комісії МОН зі змісту шкільних підручників історії

2007 – 2005: Голова Науково-методичної комісії з історії при МОН

2005 - 2002: Член сенату Українського Католицького університету (Львів)

2002 – 2001: Член Ради Міжнародної Гуманітарної школи для молодих учених при Центрі досліджень античної традиції у Центральній-Східній Європі (Варшавський університет)

2002 – 2001: Голова експертної ради програми „Схід-Схід” Міжнародного Фонду „Відродження”

2001 - 2000: Голова Програмової ради напряму „Освіта” Міжнародного Фонду „Відродження”

2001 - 2000: Член Надзірної ради мегапроекту „Вища освіта: лідерство для прогресу”, що проводився в університетах України Інститутом відкритого суспільства (Нью-Йорк - Будапешт)

1998: Член Програмової ради напряму „Видавнича справа” Міжнародного Фонду „Відродження”

1998 – 1992: Співредактор наукового альманаху “*Mediaevalia Ucrainica: ментальність та історія ідей*” (разом з О.П. Толочком та Л.М. Довгою)

1996 – 1993: Експерт програми „Трансформація гуманітарної освіти в Україні” Міжнародного Фонду „Відродження”

1995 - 1994: Віце-президент Республіканської Асоціації українців

1993 – 1992: Член Бюро Республіканської Асоціації українців

Курси, які викладає/викладала в НаУКМА:

„Вступ до історії” (бакалаврат, з 2002 р.)

„Історія Речі Посполитої” (бакалаврат, з 2002 р.)

„Теорія і практика історії: методики роботи з Его-документом” (магістеріум, з 2002 р.)

„Україна в польсько-литовській державі XVI-XVIII ст.” (магістеріум, 1997-2002)

„Теорія і практика історії: семіотичний аналіз історичного наративу (магістеріум, 1997-2000)

„Суспільство та державність в Україні до кінця XVIII ст.” (бакалаврат, 1995-1996)

„Актуальні проблеми історіографії історії України” (бакалаврат, 1994-1996)

„Історія європейської цивілізації” (бакалаврат, 1992-1993)

Основна тема наукових досліджень:

Соціокультурна історія України XVI-XVII століть

Сфера наукових інтересів:

Соціальна історія еліт; історія уявлень та ідей; інтелектуальна історія; історіографія історії України XVI-XVII ст.; соціорелігійна історія XVI-XVIII століть

Участь в авторитетних міжнародних професійних форумах:

2017: Доповідь на Міжнародній науковій конференції «Чин Святого Василя Великого: історія, сьогодення, перспективи», організованій Василянським інститутом філософсько-богословських студій (Рим) спільно Українським Католицьким університетом (Львів).

2015: Доповідь на Міжнародній науковій конференції «Київське християнство», організованій за ініціативи Accademia Nazionale dei Lincei (Рим) спільно з Istituto di storia sociale e religiosa (Віченца).

2012: Доповідь на Міжнародній конференції „II Kongres zagranicznych badaczy dziejów Polski” (Краків);

2011: Доповідь на Міжнародній конференції „Ukraine and Europe: Alternatives, Encounters and Negotiations” (Італія, Гарньяно);

2008: Доповідь на Міжнародній конференції „Wielkie Księstwo Litewskie i jego tradycja: losy narracji narodowych” (Литва, Вільнюс)

2007: Панельна доповідь на Міжнародній конференції „I Kongres zagranicznych badaczy dziejów Polski” (Краків);

2007: Доповідь на Міжнародній конференції “Is there a Third Way for Ukraine: Future Cultural and Socio-political Relations between the EU and Ukraine” ((Німеччина, Грайфсвальд)

2006: Доповідь на 25-й Міжнародній конференції україністики в Ілінойському університеті (США, Урбана-Шампейн)

2005: Доповідь у Faculty Club Університету Альберти на запрошення Канадського інституту українських студій Альбертського університету (Канада, Едмонтон)

2004: Заголовна доповідь у Мельбурнському університеті на засіданні, присвяченому обговоренню стану сучасної української історіографії (Австралія, Мельбурн)

2003: Доповідь на Круглому столі, присвяченому 40-річчю Українського Католицького університету в Римі (Рим)

2002: Доповідь на Міжнародному науковому конгресі Інституту дослідження соціальної і релігійної історії “L’eta de Kiev a la sua eredità nell’incontro con l’Occidente” (Італія, Віченца)

2002: Публічна лекція у Faculty Club Гарвардського університету на запрошення Українського дослідного інституту Гарвардського університету (США, Кембридж Масс.)

2002: Доповідь на Міжнародній науковій конференції “Mazepa e i suoi continuatori: Storia, contesto internazionale, ideologia e pensiero politico, cultura, letteratura” (Італія, Гарньяно)

2001: Заголовна доповідь на Міжнародній панельній дискусії Фондації Стефана Баторія з проблем історіографії (Варшава)

2000: Панельна співповідь на Міжнародній науковій конференції Інституту Центрально-Східної Європи „Problemy współżycia regionów” (Люблин)

1999: Доповідь на Міжнародній науковій конференції Інституту Південно-Східної Європи Віденського університету

„Вячеслав Липинський – історик, політичний діяч, політолог”
(Відень)

1998: Доповідь на Міжнародній науковій конференції Бар-Іланського університету “Gezeirot Tah-Tat: Eastern European Jewry in 1648-1649: Context and Consequences” (Ізраїль, Рамат Ган)

1998: Доповідь на Міжнародній науковій конференції Славістичного дослідного центру Університету Хоккайдо “Regions: A Prism to View the Slavic-Eurasian World. Towards a Discipline of Regionology” (Японія, Саппоро)

1998: Доповідь на Міжнародному науковому конгресі ЮНЕСКО “Frontières et l’espace national en Europe du Centre-Est” (Польща, Домбровіца)

1997: Доповідь на Міжнародній конференції Інституту Центрально-Східної Європи „Polska - Ukraina: wczora, dziś, jutro” (Люблин)

1996: Доповідь на Конгресі Міжнародного комітету порівняльного вивчення історії християнства (Люблин)

1995: Доповідь на Міжнародній науковій конференції Фундації Івана Павла II та Римського інституту польської християнської культури „La società civile: Bielorussia, Lituania, Polonia, Ucraina” (Рим)

1995: Доповідь на Міжнародній науковій конференції Люблінського Католицького університету „Tożsamość, odmienność i tolerancja a kultura pokoju” (Люблин)

1994: Доповідь на Міжнародній науковій конференції Віленського університету “The Great Duchy of Lithuania and Its Heritage” (Литва, Тракай)

1993: Доповідь на Міжнародній ювілейній конференції Польського Сейму, присвяченій 500-літтю польського парламентаризму (Польща, Пйотркув)

1993: Доповідь на Міжнародному колоквиумі істориків у Лілльському університеті “Critiques, nostalgies, modeles l’Europe du Centre-Est vue per les historiens et les penseurs Europeens du XVIIIeme siecle a nos jours” (Франція, Лілль)

Публікації:

- **Авторські монографії:**

2017: *У плушках Нового неба. Життя і тексти Йоаникія Галятовського.* К.: Критика - Laurus, 704 с.

2012: *Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII ст.* К.: Laurus, 471 с.;

2012: *Очерк истории Украины в Средние века и раннее Новое время.* Москва: Новое литературное обозрение, 768 с. (Переклад книжки «*Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України*»);

2011: *Historia Ukrainy do 1795 roku.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 563 s. (Переклад книжки «*Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України*»);

2010: *Druga strona lustra. Z historii wyobrażeń i idei na Ukrainie XVI-XVII wieku.* Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 459 s. (Переклад книжки «*Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII століть*»);

2008: *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: Волинь і Центральна Україна.* К.: Критика, 470 с. (видання 2-е, переглянуте і виправлене);

2007: *Вступ до історії.* К.: Критика, 375 с.;

2005 (2-е вид. - **2006**, 3-є вид. - **2009**): *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.* К.: Критика, 582 с.;

2002: *Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII століть.* К.: Критика, 415 с.;

2000: *Historia Ukrainy od czasów najdawniejszych do końca XVIII wieku / Przełożyły Ola Hnatiuk i Katarzyna Kotyńska.* Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 397 s.;

1993: *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна).* К.: Наукова думка, 412 с.

- **Колективні монографії:**

2004: Гийом Левассер де Боплан. *Описание Украины* / Перевод с французского издания 1660 г. З. П. Борисюк; редакция перевода А. Л. Хорошкевич, Е. Н. Ющенко. Москва: Древлехранилище, 395 с. (автор коментарів загальним обсягом бл. 2,5 авт. арк.);

2004: *Łacina jako język elit* / Концепcja i redakcja naukowa Jerzy Axer. Warszawa: Wyd-wo DIG, 516 s. (автор розвідки „Jaka wojnę opisuje Szymon Pecalides w poemacie *De bello Ostrogiano* (1600)” обсягом 1,5 авт. арк.);

2002: *Руська (Волинська) Метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства). 1569-1673.* Київ-Варшава,

983 с. (співупорядник і співредактор разом з: Патрицією Грімстед-Кеннеді, Геннадієм Боряком, Губертом Вайсом та ін.);

2001: *Історія української культури. У 5-ти томах. Том 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століть.* К.: Наукова думка, 847 с. (автор розділів „Політична культура еліт”; „Реформа „Грецької” Церкви: унія, оновлення православ’я”; „Протестантські і католицькі школи. Замойська академія” – загальним обсягом 3,7 авт. арк.);

2000: *Między sobą. Szkice historyczne polsko-ukraińskie* / Pod red. Teresy Chynczewskiej-Hennel i Natalii Jakowenko. Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 183 s. (співавтор разом з Терезою Хинчевською-Геннелъ розділу „Społeczeństwo, religia, kultura” обсягом 2,8 арк.);

2000: *Regions: A Prism to View the Slavic-Eurasian World. Towards a Discipline of “Regionology”* / Ed. by Kimitaka Matsuzato. Sapporo: Slavic Research Center, Hokkaido University, 311 p. (автор розділу „Early Modern Ukraine between East and West: Projectories of an Idea” обсягом 1.2 авт. арк.);

1999: *Каталог стародруків Центрального державного історичного архіву у м. Києві* / Упорядники Г. В. Боряк, О. Г. Полегайлов, І. О. Циборовська-Римарович, Н. М. Яковенко. К.: Інститут української археографії, 266 с. (співупорядник);

1997: *Історія України в особах: Литовсько-польська доба* / Упорядник О. В. Русина. К.: Україна, 428 с. (автор 4-х біографічних нарисів загальним обсягом 2,3 авт. арк.);

1995: *Społeczeństwo obywatelskie i jego reprezentacja (1493-1993).* Praca zbiorowa pod red. Juliusza Bardacha. Warszawa: Wyd-wo Sejmowe, 222 s. (автор розділу „Posłowie województw wołyńskiego, kijowskiego i bractawskiego na sejmach Rzeczypospolitej w końcu XVI i w pierwszej połowie XVII wieku (próba portretu zbiorowego)” обсягом 0,5 авт. арк.);

1994: *На переломі. Друга половина XV – перша половина XVI ст.: Історія України в прозових творах та документах.* К.: Україна, 440 с. (автор 4-х історико-генеалогічних нарисів загальним обсягом 2,7 авт. арк.);

1993: *Історія України в особах. IX-XVIII ст.* К.: Либідь, 396 с. (автор 7-ми біографічних нарисів загальним обсягом 5 авт. арк.);

1993: *Селянський рух на Україні. 1569-1647.* Збірник документів і матеріалів. К.: Наукова думка, 532 с. (співупорядник разом з Г. В. Боряком, Л. Я. Демченко, К. А. Вислобоковим та ін.);

1993: *Антична література*. Довідник за ред. С. В. Семчинського. К.: Либідь, 319 с. (автор довідкових статей загальним обсягом 6,5 авт. арк.);

1991: *Книга Київського підкоморського суду (1564-1644)* / Підгот. до видання Г. В. Боряк, Т. Ю. Гирич, Л. З. Гісцова та ін. К.: Наукова думка, 336 с. (автор передмови "Підкоморські книги Правобережної України кінця 16 – першої половини 17 ст." обсягом 1,5 авт. арк.);

1990: *Торгівля на Україні. XIV – середина XVII ст.: Волинь і Наддніпрянщина*. Збірник документів і матеріалів / Упорядники В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. К.: Наукова думка, 495 с. (співупорядник)

1989: *Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР с древнейших времен до конца XVII века*. Москва: Просвещение, 233 с. (автор розділу „Просвещение и школа на Украине в XIV-XVII веках” обсягом 1,5 авт. арк.);

1988: *Вспомогательные исторические дисциплины: историография и теория*. К.: Наукова думка, 278 с. (автор розділу „Латинская палеография” обсягом 0,6 авт. арк.);

1982: *Каталог документів з історії Києва XV-XIX ст.* / Упорядники Г. В. Боряк, Н. М. Яковенко. К.: Наукова думка, 202 с. (співупорядник);

1978: *Селянський рух на Україні (середина XVIII – перша чверть XIX ст.)*. Збірник документів і матеріалів. К.: Наукова думка, 1978, 528 с. (співупорядник разом з Г. В. Болотовою, Н. С. Грабовою та ін.).

- **Підручники, навчальні посібники:**

2009: *Латинська мова. Підручник для студентів та аспірантів історичних факультетів*. 4-е вид. К.: Видавничий центр „Київський університет”, 455 с. (у співавторстві з В. М. Трипуз). (1-е вид.: К.: Вища школа, 1993; 2-е вид. доповнене й перероблене: Львів: Львівська Богословська академія, 2002; 3-є вид.: К.: Знання, 2006) (Гриф МОН);

2005: [Переклад:] Єжи Клочовський. *Історія Польщі до кінця XV століття*. Переклала Наталя Яковенко. Люблін: Інститут Центрально-Східної Європи, 236 с.;

1997: *Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття*. Навчальний посібник для учнів гуманітарних гімназій, студентів історичних факультетів, вчителів. К.: Генеза, 311 с. (Гриф МОН).

- **Статті:** Понад 360, з них близько чверті у зарубіжних наукових виданнях.

Почесні нагороди та відзнаки:

2019: Надання ступеня почесного доктора Українського Вільного Університету (УВУ) у Мюнхені за інноваційні праці у сфері історії та культури України.

2018: Перше місце у номінації „Минувшина” на Всеукраїнській акції „Книжка року-2017” за книжку *„У пошуках Нового неба. Життя і тексти Йоаникія Галятовського»*.

2018: Перша відзнака Спілки письменників України за книжку *„У пошуках Нового неба. Життя і тексти Йоаникія Галятовського»*.

2018: Лауреат премії Леся Танюка «За збереження історичної пам’яті» Національного Центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса.

2015: Указом Президента України № 586/2015 від 15 жовтня 2015 р. присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України.

2013: Перше місце у номінації „Минувшина” на Всеукраїнській акції „Книжка року-2012” за книжку *„Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII ст.”*;

2012: „Nagroda Imienia Jerzego Giedrojcia w roku 2012” Університету Марії Кюрі-Склодовської (Польща, Люблін);

2009: Третє місце у номінації „Минувшина” на Всеукраїнській акції „Книжка року-2008” за книжку *„Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: Волинь і Центральна Україна”*;

2008: Перше місце у номінації „Минувшина” на Всеукраїнській акції „Книжка року-2007” за книжку *„Вступ до історії”*;

2006: Премія імені Соломії Павличко Американської Ради Наукових Товариств за особливий вклад у розвиток програми АРНТ по підтримці гуманітарних досліджень в Білорусі, Росії та Україні;

2003: Почесний диплом Всеукраїнського Форуму видавців у Львові в номінації „Підручники для вищої школи” за підручник *„Латинська мова. Підручник для студентів та аспірантів історичних факультетів”*;

2002: Почесний диплом Всеукраїнського Форуму видавців у Львові в номінації «Наукова та фахова література» за книжку *„Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII століть.”*;

2002: Диплом другого ступеня у номінації „На тлі епохи” конкурсу „Краще видання нової доби” на Другій Міжнародній книжковій виставці-ярмарку „Книжковий сад-2002” за книжку *„Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII століть.”*;

2002: Гран-Прі IV Всеукраїнської акції „Книжка року-2002” за книжку *„Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII століть”*;

2001: Орден журналу *Незалежний культурологічний часопис «І»* (Львів) «За інтелектуальну відвагу»;

1998: Премія часопису *„Przegląd Wschodni”* (Варшава) за навчальний посібник *„Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття”*;

1996: Премія ім. Михайла Грушевського Національної Академії наук України за монографію *„Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: Волинь і Центральна Україна”*;

1996: Премія Фонду ім. Гелен Щербань-Лапіки (США) „За літературну діяльність у справі розбудови вільної України протягом 1991-1995 років”;

1995: Премія Освітньої Фундації ім. Петра Яцика (Канада) „за кращу історичну працю з історії України, опубліковану в 1990-1995 рр.” - монографію *„Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: Волинь і Центральна Україна”*.

Керування аспірантами: Захищено 11 кандидатських і 3 докторські дисертації.